

## ЛІТОТА ЯК РЕЗУЛЬТАТ СИНТАКСИЧНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ У РОМАНАХ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ

---

Гайденко Ю. О.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри АМГС№3  
КПІ ім. Ігоря Сікорського

---

**Ключові слова:** заперечне речення, літота, транспозиція.

**Keywords:** negative sentence, litotes, transposition.

Синтаксична транспозиція (транспозиція типів речень) – це використання синтаксичних структур у невластивих їм логіко-предметних значеннях та з додатковими конотаціями. Її основою виступає притаманна граматичним формам багатозначність та поліфункційність, адже використання однієї структури замість іншої дозволяє передавати найтонші смислові, емоційні нюанси думки й виконувати різні стилістичні функції [2, с. 109].

Результатом синтаксичної транспозиції є літота, яка ґрунтується на транспозиції заперечних речень, тобто переході синтаксичної структури з формально вираженими показниками заперечення до розряду стверджувальних. Літота – структурний різновид мейозису (а не окремий троп), що виступає прийомом вираження „применшення” якісної ознаки шляхом її повного або часткового заперечення [2, с. 140]. Вона полягає у запереченні протилежного, що зумовлює її специфічну семантико-синтаксичну будову, пов’язану з експлікацією стверджувального значення через подвійне заперечення.

Подвійне заперечення в англійській мові може виражатися по-різному. По-перше, внутрішньослівно, моделлю „prefix<sub>Negative</sub> + prefix<sub>Negative</sub> + stem”, тобто шляхом додавання до основи двох заперечних префіксів (наприклад: *unillegal*) [3, с. 106]. Така модель творення літоти для Шарлотти Бінгхем не властива. По-друге, у поза- й внутрішньослівно експліцитний спосіб, моделлю „particle<sub>Not</sub> + prefix<sub>Negative</sub> + stem”, тобто через використання заперечної частки *not* перед словом, яке включає заперечний префікс: *Jean was enjoying life at the Hall. Somehow, within the courtyard atmosphere of the stables, there had grown up a camaraderie not unlike that she had known when she was growing up cheek by jowl with Dan Short and the rest* [9, с. 312]. Також авторкою використовується синтагма з подвійним запереченням „N+to be+nothing if not+Adj”, яка, з огляду на формальні та семантичні характеристики, становить структурний різновид зазначених вище побудов: *Pippa was nothing if not persistent* [8, с. 322]. По-третє, поза- й внутрішньослівно імпліцитно, моделлю „particle<sub>Not</sub> + word<sub>Negative</sub>”, тобто через використання заперечної частки *not* перед

словом, яке має заперечне значення [4, с. 165]: 'So **don't say nothing**, please.' [5, с. 343].

Використання подвійного заперечення у романах Шарлотти Бінгхем (хоча випадки його вживання поодинокі), зумовлюється безліччю стилістичних і стильових цілей: літота може виражати певні комунікативні й когнітивні стратегії авторки, виконуючи експресивну, емоційну, оцінну функції, маркувати просторічні форми тощо, проте основною метою її використання є послаблення позитивної характеристики предмета мовлення. Так, формально літотна конструкція має стверджувальне значення, однак воно послаблюється подвійним запереченням, що його утворює і, з лінгвістичної точки зору, є слабшим від стверджувального значення звичайної синтаксичної структури. Крім цього, подвійне заперечення, що утворює структурно-змістову основу літоти має специфічний семантичний ефект: призводить до послаблення позитивної оцінки, вказуючи на наявність (незначної кількості) негативних якостей. З огляду на зазначене вище, у художньому просторі романів Шарлотти Бінгхем структури типу „літота” використовуються авторкою для зумисного виділення недоліків позначуваного: *'It has always been my fantasy, to turn a sitting room into a bar, but to have one in the corner of the room is next best really, and not bad, not bad at all.'* [6, с. 178].

Експресивний потенціал конструкцій із подвійним запереченням спирається на принцип частотності їхнього

використання: вони зустрічаються в тексті набагато рідше ніж стверджувальні, тому їхня поява є особливо інформативною [1, с. 190]. При цьому синтаксичні побудови типу „літота” спонукають переосмислити подвійне заперечення, експресивно виділяючи необхідну ознаку предмета. Звідси літота як стилістична фігура синтаксису завжди апелює до категорії прагматики: речення з наявним у їхньому корпусі подвійним запереченням не можна вважати повністю завершеними у смисловому плані, тому що адресат свідомо „змушує” адресанта домислювати сказане, що засвідчується романами Шарлотти Бінгхем: *But as they were all soon to discover, there was no such thing as a nobody in St Elcombe* [7, с. 22].

Отже, у романах Шарлотти Бінгхем літота, що утворюється внаслідок транспозиції заперечних речень, представлена моделями „particle<sub>Not</sub> + prefix<sub>Negative</sub> + stem”, „N+to be+nothing if not+Adj” та „particle<sub>Not</sub>+word<sub>Negative</sub>”. В означених художніх творах вона виконує низку стилістичних функцій, проте насамперед послаблює позитивні якості позначуваного, вказуючи на певні його недоліки.

### Список використаної літератури:

1. Арнольд І. В. Стилистика. Современный английский язык. 4-е изд. М.: Флинта: Наука, 2002. 384 с.
2. Брандес М. П. Стилистика немецкого языка. 2-е изд. М. : Высшая школа, 1990. 320 с.
3. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка. 2-е. узд.; на англ. яз. М. : Астрель, 2003. 221 с.
4. Стилистика английского языка. А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева,

- Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. Киев : „Вища школа”, 1991. 241 с.
5. Bingham C. Change of Heart. London : Bantam Books, 1994. 469 p.
6. Bingham C. Distant Music. London : Bantam Books, 2002. 576 p.
7. Bingham C. Grand Affair. London : Bantam Books, 1997. 480 p.
8. Bingham C. Stardust. London : Bantam Books, 1993. 576 p.
9. Bingham C. The Daisy Club. London : Bantam Books, 2009. 480 p.